

Bielsko-Biała 7.08.2023

Dr hab. Carlos Dimeo-Álvarez, Prof. ATH

Doktor habilitowany nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa –
literaturoznawstwa hiszpańskiego

Doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie kulturoznawstwo

Prof. Nadzwyczajny Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej

Wydział Humanistyczno-Społeczny

Instytut Neofilologii

ul. Willowa 2, 43-309 Bielsko-Biała

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Michał Hułyk pt. „Lenguaje dramático en la obra de Eduardo Pavlovsky” napisanej pod kierunkiem dr hab. Marii Falskiej, prof. UMCS.

OPINIA OGÓLNA

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska przygotowana przez Pana mgra Michała Hułyka jest opracowaniem zasługującym na jak najbardziej pozytywną ocenę. Jest to praca świadcząca o rozwoju kompetencji Autora w zakresie projektowania i prowadzenia badań literaturoznawczych i teatrologicznych. Co więcej, podjęta przez Pana Hułyka tematyka jest bardzo aktualna i istotna, gdyż pozwala na dogłębne zrozumienie zagadnień związanych ze współczesnymi latynoamerykańskimi studiami nad teatrem.

Zaproponowane przez doktoranta badania nad językiem dramatycznym w tekstach teatralnych Eduarda Pavlovsky'ego nie tylko wprowadzają w obszar o istotnym znaczeniu w dziedzinie

teatrologii i dramatopisarstwa, ale także przedstawiają adekwatne do tych badań narzędzia badawcze. Praca pana Hułyka nie tylko trafnie eksponuje kluczowe treści sztuk Eduarda Pavlovsky'ego, ale także oferuje nowatorskie propozycje, dotyczące różnorodnych interpretacji i wymian w poetyce scenicznej Pavlovsky'ego. Propozycje te wykraczają poza szerokie ramy czasowe oraz pokazują głębię i różnorodność teatru Eduarda Pavlovsky'ego. Doktorant umiejętnie przygotował pracę w oparciu o dobrze rozwiniętą analizę tekstową, także zagłębiając się w jej istotne aspekty.

Znaczenie problematyki podjętej w recenzowanej rozprawie

Problem badawczy przedstawiony przez doktoranta ma ogromne znaczenie w dziedzinie latynoamerykańskich studiów nad teatrem. Praca doktorska w sposób dogłębny i złożony podejmuje różnorodne tematy, obecne w całej twórczości Pavlovsky'ego. Ich fundamentalne znaczenie wynika nie tylko z tego, że wciąż nie zostały zbadane przez innych badaczy tej dziedziny teatru, ale także z faktu, że autor udowadnia, że pewne aspekty dramaturgii Pavlovsky'ego mogą nakierowywać nas na inne pola znaczeniowe.

W sekcji zatytułowanej „Uwagi koncepcyjne i metodologiczne. Projekt badawczy”, Autor jasno przedstawia punkty, które rozwija i uwidacznia w całej pracy. Jeden z nich, który wydaje się być centralnym wobec pozostałych poruszanych tematów, to argument, że Eduardo Pavlovsky stworzył swojego dramatu „idiolekt”, definiujący nową specyfikę dramatu w Ameryce Łacińskiej, i jednocześnie oddalający się od klasycznych kanonów. Autor pracy doktorskiej podkreśla jednak, że to odejście od tradycyjnych wzorów nie ma na celu zaprzeczania ustalonym formułom teatru światowego, ale raczej ukazanie, jak w tej dramaturgii pojawiły się nowe teatralne rzeczywistości.

W tym kontekście punktem wyjścia jest krótka historia autora, ukazująca stylistykę jego tekstów oraz inne aspekty, które umożliwiają umieszczenie dzieła na szerszej i jeszcze niezbadanej scenie. Nie chodzi wyłącznie o spojrzenie na same dzieło, ale także na sposób, w jaki Pavlovsky stopniowo rozwijał swoją teatralną twórczość, co trafnie zauważa Hułyk, łącząc ją z szerokim spektrum zainteresowań. Dzięki temu może uporządkować materiał do analizy, koncentrując się na dziesięciu aspektach, podzielonych na dwa większe bloki tematyczne (zgodnie z Hułykiem). Pierwszy z nich dotyczy kluczowych aspektów dramaturgii Pavlovsky'ego z perspektywy tekstualnej; drugi zaś skupia się na aspektach pozatekstualnych,

takich jak produkcja dramatyczna, przestrzeń sceniczna oraz innych kwestiach związanych z aktorem i jego sposobem prezentacji, które miały ogromne znaczenie w teatrze Pavlovsky'ego.

Praca Hułyka jest wyczerpująca, gdyż nie ogranicza się jedynie do opisu i wyjaśniania poetyki Pavlovsky'ego, ale także przeformułowuje pewne teoretyczne koncepcje, jak również wyraźnie podkreśla znaczenie zagadnień takich jak „multiplikacja dramatyczna” czy „dramaturgia aktora”. Autor zaznacza, że interakcja między aktorem a tekstem / aktorem a dramatem wyzwała poetyckie wymiary, które Pavlovsky artykułuje w swojej dramaturgii i inscenizacji. Ujawnienie teatru postdramatycznego i teatralnej praxis, które w istotny sposób wpłynęły na wiele innych teatrów równoległych do teatru Pavlovsky'ego i powstałych po nim w Ameryce Łacińskiej, jest ważnym wnioskiem płynącym z tych rozważań.

Metodologia badawcza (założenia, cele, metody)

Przeanalizowana rozprawa doktorska to studium i analiza języka dramatycznego we wszystkich utworach argentyńskiego dramaturga i aktora, Eduarda Pavlovsky'ego. Praca opiera się (zgodnie z informacjami danymi przez doktoranta) na monograficznych badaniach „G. Tolletiego-Gonga (1994), F. Hrelii (1996), P. Scipioniego (2000) (...)” (patrz: Hułyk, s. 7), ale przede wszystkim, jak podkreśla sam Autor, na dotychczas stworzonych koncepcjach krytyki i badacza Jorge Dubattiego. Chociaż wszystkie teoretyczne wkłady, na których opiera się Hułyk i o których nam informuje, są niezbędne do zrozumienia twórczości Pavlovsky'ego, to bardziej ukierunkowane są na eksponowanie serii aspektów skupionych na scenie, a nie przede wszystkim na tekście teatralnym. Jedno z założeń teoretycznych Hułyka zakłada zatem przeprowadzenie badania nad działalnością sceniczną i dramatyczną argentyńskiego dramaturga, ale w wyraźnym związku z tematem języka dramatycznego, jakiego używał Pavlovsky. W ten sposób głównym celem postawionym przez doktoranta było uporządkowanie w „złożony” sposób (rozumiany z naszej perspektywy w sensie zdefiniowanym przez Edgara Morina jako kompleksowy) struktury, organizacji i określenia dramaturgii języka dramatycznego w dziełach Pavlovsky'ego. Ponadto analizuje, w jaki sposób ten „język dramatyczny” przenosi się na język sceniczny, tekst teatralny, a na końcu, na język aktorski. Teza ta opiera się także na teoretycznym założeniu, że tak zwany „tekst teatralny” nie ogranicza się wyłącznie (przynajmniej w przypadku Pavlovsky'ego) do badania tekstu pisemnego, ale wymaga dogłębnej eksploracji różnych źródeł i sieci połączeń między tematem, treścią i formą dzieła dramatycznego. Słowami Hułyka: „(o czym i jak mówi?)” tekst teatralny Pavlovsky'ego. Analiza i synteza pracy, podobnie jak każdego korpusu teoretyczno-naukowego, opiera się nie

tylko (oczywiście) na teoriach, ale także na metodach. W tym przypadku wybór teorii doktoranta działał jako „motor napędowy” do metodologii, który miał różne ramy odniesienia, między innymi, do teorii semiotycznej, teoria pragmatyki, a w końcu, do języka dramatycznego. Warto zaznaczyć, że jeśli chodzi o teorię pragmatyczną, jest to obszar, który łączy pole epistemiczne zarówno w sferze lingwistycznej, jak i literackiej, zakorzeniony w kontekście jego funkcji komunikacyjnych. Jeśli chodzi o język dramatyczny, warto podkreślić, że praca nie ogranicza się i nie opiera wyłącznie na analizie retorycznej i literackiej, ale podejmuje interpretację analityczno-syntetyczną zdefiniowaną w różnych polach tekstowych, jak również na scenie. Precyzja tego całościowego aparatu ma również na celu wyjaśnienie i zdefiniowanie uniwersum elementów, które stanowią decydującą stałą w twórczości Pavlovsky'ego, wyjaśniając szeroki zakres wartości dramatycznych używanych przez argentyńskiego autora. Przyjmując za punkt wyjścia ogólny cel rozprawy, doktorant zakłada, że można z niej wyprowadzić linię badawczą, zwięźle opracowaną przez innych badaczy, a także ujawnić kolejne pole badań, niezbędne nie tyle do zrozumienia twórczości Pavlovsky'ego, co do podjęcia nowego aspektu w dziedzinie studiów teatralnych. Ta „*raicilla*” (Deleuze-Guattari), do której odnosi się Hułyk, skupia się szczególnie na badaniu idiolektu dramatycznego Eduarda Pavlovsky'ego. Teoretyczne założenie i hipoteza Hułyka opierają się na tym, że jeśli istnieją stałe dramatyczne (które on sam definiuje jako „typowe, charakterystyczne lub powtarzające się” – patrz: Hułyk), to mamy do czynienia z fundamentem idiolektu dramatycznego autora. To jest ramy typizacji, a stałe są wyznaczane i definiowane w korpusie kategorii, które mogą być zarówno tematyczne, jak i ideologiczne (według Hułyka), co prowadzi również do rozwoju form ekspresyjnych o charakterze syntetyczno-formalnym. Ostatecznym celem autora tej rozprawy jest stwierdzenie, czy hipoteza ta jest prawdziwa, czy nie.

Struktura rozprawy

Praca doktorska liczy 365 stron i składa się z czterech rozdziałów. Dodatkowo, jako część tej pracy doktorskiej, zawarte są: wnioski końcowe lub co można by zdefiniować jako sekcję „podsumowanie”. Następnie znajdują się odniesienia bibliograficzne lub bibliografia, podzielone na trzy części: I. Utwory teatralne Eduardo Pavlovsky'ego; II. Inne źródła badawcze; III. Odwiedzone strony internetowe.

Co do podziału pracy, został on ustalony w następujący sposób: rozdział I to wprowadzenie do tematu badania. W nim znajduje się rozwinięcie propozycji badawczej wyrażonej w ramach teoretycznych, ramach badawczych, uzasadnieniu, celach i hipotezach. Rozdział I kończy się

dwoma aspektami, które uważa się za kluczowe dla zrozumienia badanej pracy, mianowicie „Stan badań”, a także notatkami konceptualnymi i metodologicznymi.

W rozdziale II przedstawiono krótki zarys tego, co autor pracy definiuje jako „biografię intelektualną”, zawierającą także źródła, z których czerpał argentyński dramaturg podczas procesu twórczego. W tym drugim rozdziale omawiane są także trendy estetyczne i określenie wytycznych tworzenia w dziedzinie teatru. Badana jest relacja teatru Pavlovsky'ego z awangardzistami, a także uwzględnione są konteksty politycznych relacji, które dramaturg argentyński ustanowił w ciągu swojego życia. Kładzie się nacisk na wpływy marksizmu i jego zaangażowania politycznego. Nie mogło także zabraknąć specjalnej wzmianki o psychoterapii w przypadku Pavlovsky'ego.

W trzecim rozdziale Autor pracy doktorskiej zagłębia się w badania dramatologiczne, zaczynając od źródeł teoretycznych, które pozwalają naukowe podejście do studiowania twórczości badanego dramaturga. W rozdziale przedstawia się wszystkie funkcje i elementy opisowe i analityczne, takie jak funkcje, aspekty i definicje tzw. „języka dramatycznego”. Prezentuje się różne punkty widzenia dla analizy, takie jak diachroniczne i synchroniczne postrzeganie języka dramatycznego. Ukazuje się podstawy i epistemy charakteryzujące idiolekt literacki. Innym badaniem, które zostało uwzględnione w tym trzecim rozdziale i uznane za niezwykle istotne, są relacje między literaturą a oralnością. Rozdział kończy się tematem „komunikacji dramatycznej”.

Ostatni rozdział pracy jest znacznie bardziej obszerny niż reszta. Zaczyna się na stronie 75., a kończy na stronie 338., co może nieco zaburzyć równowagę w stosunku do pozostałych rozdziałów. Jak sugeruje się na końcu niniejszej recenzji, zalecam publikację tej pracy w formie książki, ponieważ jest to niezwykle cenny wkład, który warto opublikować. W celu zachowania równowagi, rozdział IV należałoby podzielić na dwie części, aby praca miała pięć rozdziałów. Pomijając tę uwagę, ostatni rozdział pracy doktorskiej to dogłębne i wyczerpujące studium całej twórczości Eduardo Pavlovsky'ego. Jest to istotne, gdyż, pomimo tego, że teatr Pavlovsky'ego nie jest obszerny, obejmuje wiele tekstów teatralnych. Ponadto w badaniach zastosowano różnorodność koncepcji i poruszanych tematów. W rozdziale czwartym analizowane są następujące pojęcia: *stychomitia*, *Teatro macropolítico metafórico*, *kontrapunkt*, *Teatro jeroglífico*, *Teatro macropolítico de choque* i *Teatro micropolítico de resistencia*. Na liście tych badań znajdują się także relacje, koncepcje i różnice między

monologiem a monodramem w twórczości Pavlovsky'ego; dialogizm i polemiki metateatralne, a na końcu badanie trzeciej postaci, tekstu *extradialógico* i znaku pozawerbalnego. Rozdział kończy się analizą didaskaliów, wskazówek scenicznych dotyczących ekspresji ciała oraz didaskaliów związanych z tematem przestrzeni scenicznej.

Wykorzystana literatura

Bibliografia wykorzystana przez autora pracy jest wystarczająco obfita i zróżnicowana, co zapewnia solidną podstawę teoretyczną do osiągnięcia zaplanowanych celów. Wyróżnia się orientacja autora na prace aktualne, nawet te najnowsze, które są dla nas dostępne. Jak wspomniano w pierwszej sekcji dotyczącej wstępnych założeń, autor pracy podzielił odniesienia na trzy sekcje, a mianowicie: „Prace Eduarda Pavlovsky'ego”; druga pozycja odnosi się do „Innych źródeł badawczych”, a ostatnia grupa odniesień klasyfikuje strony internetowe i konsultacje online. Jeśli chodzi o pierwszą z tych pozycji, autor zacytował każdą z publikacji Pavlovsky'ego, więc nie ma potrzeby komentowania ich w tej sekcji. Jeśli chodzi o inne źródła, ich analiza jest wyczerpująca i znajduje wyraźne odzwierciedlenie w tezie poprzez cytaty i odniesienia. Niemniej jednak sugerujemy, aby w momencie publikacji redakcyjnej tej pracy, niektóre odniesienia do krytycznej pracy Michela Foucaulta zostały włączone do tej bibliografii, w szczególności książkę „Nadzorować i karać: narodziny więzienia” (2020). Rozumiemy, że nie jest możliwe objęcie całej bibliografii, zwłaszcza jeśli mamy do czynienia z ogromem pracy Pavlovsky'ego, ale zalecamy włączenie do badania pracy opublikowanej przez Judith File w 1997 r., zatytułowanej „Entre el parentesco y la política: familia y dictadura, 1976-83” („Między pokrewieństwem a polityką: rodzina i dyktatura, 1976-83”), która analizuje formy i system relacji społecznych, ustanowionych w okresie dyktatury w Argentynie, a które mogą szczegółowo wyjaśnić główne aspekty pracy Pavlovsky'ego w utworach takich jak „Tercero Incluido”, „Potestad”, „La Mueca” itp. Jednak te wskazania to tylko dwa aspekty, które uważa się za interesujące do umieszczenia w pracy magisterskiej. Ponownie zaznacza się, że bibliografia pracy jest wyczerpująca.

Szczegółowa ocena wybranych części pracy

Także pod względem merytorycznym praca zasługuje oczywiście na więcej niż pozytywną ocenę. Zawiera ona wszystkie niezbędne elementy, w tym uzasadnienie wyboru tematu rozprawy, opis założeń metodologicznych (cele, pytania badawcze, teorie, problemy badawcze) oraz charakterystykę struktury całości i korpusu definicji epistemologicznych, które

leżą u podstaw i podtrzymują prace teoretyczne Hułyka. Przejrzystość terminologiczna jest niewątpliwie ważną i wartą odnotowania zaletą opracowania.

Poniższe uwagi chciałbym potraktować jako głos w dyskusji nad niektórymi aspektami rozprawy. Wychodzę z założenia, że rozprawa ze swej natury ma charakter polemiczny i jako taka jest „otwarta” na debatę, która wykuwa ostateczny sens każdej rozprawy doktorskiej. W tym sensie mam nadzieję przyczynić się do stworzenia dialogu między stronami, który zapowiada się owocnie.

Jak stwierdził autor pracy, jej zasadnicza struktura opiera się na hipotezie, że Eduardo Pavlovsky konstruuje specyficzny „idiolekt” języka dramatycznego. Innymi słowy, w rozprawie proponuje się tezę, że argentyński dramaturg stworzył własne zasady dramaturgiczne i zdefiniował szczególny język twórczy, który nie tylko definiuje istotę dramaturgii, ale także postać jej autora i twórcy. Prezentowana praca skupia się na różnych etapach rozwoju twórczości dramaturgicznej argentyńskiego autora. Odnoszę się do procesu, w którym Pavlovsky nie tylko tworzył linie akcji swoich dramatów, ale także scenopisarstwa. Hułyk analizuje i opisuje sposób, w jaki oba aspekty zbiegają się, jakby były jedną formą ekspresji. Znaczenie połączenia tych dwóch aspektów - języka dramatycznego i języka scenicznego - będzie podkreślane w rozprawie z różnych perspektyw. Przyjmując za punkt wyjścia nagromadzenie teoretycznych i teatralnych odniesień, które Pavlovsky przyjął w całej pracy, obserwuje się rozwój każdej z części.

Pierwsze podejście ma miejsce, gdy Hułyk, tworząc elementarną biografię intelektualnego rozwoju dzieła Pavlovski’ego, słusznie sugeruje jedno z pierwszych źródeł, na których opierał się argentyński dramaturg. Biografia intelektualna dramaturga wskazuje na trzy główne źródła inspiracji: europejski teatr absurdu, marksizm i ideologię lewicową oraz psychoanalizę. Nacisk kładziony jest na związek między psychoanalizą a medycznym wykształceniem Pavlovsky’ego jako psychiatry i psychoanalityka, a także jego praktyką w terapii grupowej i psychodramie, które wpływają na jego twórczość dramatyczną. Z drugiej strony przedstawiono jeden z najbardziej wyraźnych wpływów na dramaturga. Jest to twórczość Samuela Becketta i dramaturgia awangardowa, od której Pavlovsky później się zdystansował, aby skonstruować i stworzyć własny język. Praca wyjaśnia również „eklektyczne” pochodzenie dramaturga, co jest istotne dla zrozumienia sposobu, w jaki teatr ten został przeniesiony na scenę

latynoamerykańską. Hułyk precyzyjnie wykorzystuje to powiązanie, aby zbliżyć się do rozwoju języka dramatycznego, który rozwinął dramaturg.

Wykorzystując podejścia literaturoznawcze, takie jak semiotyka teatralna i inne pokrewne teorie, Hułyk przeanalizował język dramatyczny Eduarda Pavlovsky'ego. Jego celem było znalezienie wzorców i cech formalnych, które powtarzały się i były znaczące w jego sztukach. W całej pracy opisał zjawiska, strategie i aspekty językowe, które były charakterystyczne i stanowiły część typowości autora oraz jego stylu pisarskiego. Postawiono hipotezę, że oryginalność dramaturga przejawiała się w tak zwanym „idiolekcie dramatycznym” (według Hułyka), który był widoczny w tekstach Pavlovsky'ego podczas całego procesu twórczego. Innymi słowy, Hułyk wyjaśnia, analizuje i interpretuje sposób, w jaki argentyński autor wyrażał siebie i pisał w sferze teatralnej, oraz to, jak ostatecznie przyjął szczególne cechy, które odróżniały go od innych dramaturgów i innych form dramaturgii, dając mu w ten sposób własny głos w swoich sztukach i swoim teatrze.

Rozprawa opiera się na założeniu, że specyficzne formy ekspresji teatralnej, takie jak dialog, ruch aktorów i przestrzeń sceniczna, nie są przypadkowymi wyborami argentyńskiego dramaturga, ale zostały celowo dostosowane do treści jego sztuk, które również poruszały kwestie polityczne i społeczne, zwłaszcza w Argentynie, a także w Ameryce Łacińskiej. Analizowane są znaczące przypadki dramaturgii Pavlovsky'ego, takie jak „La mueca”, „Telarañas”, „Potestad” i „El señor Galíndez”. Jest to szczególnie istotne, ponieważ te sztuki są ściśle powiązane tematycznie z kontekstem okresu różnych procesów dyktatorskich, które miały miejsce w Argentynie, na przykład dyktatury Jorgego Rafaela Videli od 1976 roku, ale także innych okresów polityczno-ideologicznych, takich jak dyktatura Juana Carlosa Onganía. Wyróżnia się również nie tylko fakty historyczne związane z dyktaturami, ale także rozwój procesów przemocy, które Pavlovsky ukazuje w sztukach takich jak „La muerte de Margarite Durás” czy „Variaciones Meyerhold”, a nawet w swojej ostatniej sztuce opublikowanej pośmiertnie „Asuntos Pendientes”. Ważne jest podkreślenie, że Pavlovsky nie tylko przyjmuje perspektywę dwubiegunową na te tematy (czyli pozytywną i negatywną) szczególnie w odniesieniu do postaci ciemniźcyela, ale jak sam twierdzi, analizuje subiektywność oraz mechanizmy i technologie kontroli, które nawiązują do tez Michela Foucaulta z jego książki „Nadzorować i karać: narodziny więzienia”. W swojej rozprawie, Autor w zasadniczy sposób łączy te aspekty i zagłębia się w nie w sposób wnikliwy.

Główna hipoteza tej rozprawy sugeruje, że Pavlovsky stara się rozwijać swoje tematy poprzez różnorodne wyrażenia dramatyczne, konstruując nową teatralność. Hułyk przedstawia te idee, bazując na teoriach polskiego teoretyka, Tadeusza Kowzana, który rozwijał krytyczne i teoretyczne badania nad semiotyką teatralną i komunikacją niewerbalną w teatrze. Opierając się na pracach Kowzana, analizuje i dogłębnie definiuje implementację tych aspektów w dramaturgii Pavlovsky'ego. Bada znaki niewerbalne, takie jak język ciała, ruch aktorów i rekwizyty, wyjaśniając, w jaki sposób teatralność Pavlovsky'ego przekazuje jego znaczenia i uzupełnia je językiem werbalnym w teatrze. Hipotezy opierają się również na innych podstawowych propozycjach teoretycznych dotyczących zrozumienia teatru Eduarda Pavlovsky'ego, takich jak prace Ubersfelda, Scipioniego, Dubattiego, a nawet Marii Falskiej, gdyż byli oni czytelnikami, krytycznymi komentatorami i tłumaczami jego sztuk.

Praca bada i porównuje pojęcia takie jak język teatralny i język literacki, a także wyjaśnia pojęcie i różnice między idiolektami literackimi i dramatycznymi. Omawia miejsce języka dramatycznego w odniesieniu do literatury i oralności oraz bada jego funkcję w inscenizacji. Uwzględnione przez Hułyka kategorie i epistemy, zarówno ogólne aspekty, jak i obiektywne cechy języka dramatycznego, mają fundamentalne znaczenie dla zrozumienia, w jaki sposób wpływy kulturowe i trendy estetyczne, a także aspekty indywidualne, tj. oryginalne i niepowtarzalne cechy dyskursu dramatycznego konkretnego autora, wyznaczają nowe perspektywy dla innych.

Na podstawie wymienionych kryteriów i uwzględniając koncepcje dramaturgii, autor rozprawy przeprowadził analizę formalnych aspektów języka dramatycznego w sztukach Eduarda Pavlovsky'ego. Badania zostały podzielone na dwa główne bloki tematyczne: dialog i formy dyskursu dramatycznego oraz tekst niedialogowy i znaki niewerbalne. W ramach pierwszego bloku omówiono zagadnienia takie jak stichomythia, kontrapunkt, monolog, wykorzystanie ciszy w dialogu dramatycznym oraz strategię ograniczania obecności trzeciej postaci w dialogu (tzw. „postaci nieobecnej”). W drugim bloku przeanalizowano różne aspekty związane z językiem dramatycznym w sztukach Eduardo Pavlovsky'ego, takie jak paratekst, wskazówki sceniczne związane z mową i ruchem aktorów, konstrukcja przestrzeni gestycznej lub ludycznej, a także wskazówki sceniczne dotyczące przestrzeni teatralnej i przedmiotów scenicznych.

Obszerna analiza tego bloku pozwoliła na sformułowanie wniosków i uwag końcowych na temat koncepcji języka dramatycznego w sztukach Pavlovsky'ego. W ten sposób Hułyk postawił fundamentalną hipotezę sugerującą istnienie charakterystycznych i powtarzających się aspektów formalnych w sztukach autora, co wspiera jego ideę o istnieniu „idiolektu dramatycznego” związanego z językiem dramatycznym Pavlovsky'ego. Co więcej, autor rozprawy znajduje związek między określonymi aspektami formalnymi a szerszymi strategiami twórczymi, wykazując, że elementy te są ściśle związane z treścią sztuki. Podsumowując, te uwagi końcowe pozwoliły na głębsze zrozumienie języka dramatycznego używanego przez Eduarda Pavlovsky'ego i podkreśliły jego oryginalność i konsekwencję w jego sztukach.

Język i formalna strona rozprawy

W odniesieniu do języka i formy, rozprawę ocenia się pozytywnie. Mimo że jest to praca dyplomowa, która zakłada płynność językową, nie można zapominać, że autor pisze w swoim drugim języku, a nie w swoim ojczystym. Ten aspekt należy wziąć pod uwagę jako wartość dodaną, wynikającą z jego intelektualnego wysiłku. Praca nie wykazuje żadnych błędów składniowych, ortograficznych ani stylistycznych. Niemniej jednak należy zaznaczyć kilka uwag, dotyczących kilku niemal niewidocznych błędów pisarskich. Dwa przykłady można znaleźć na stronie 69., w czwartej linijce, gdzie jest napisane „a la vez que título”, zamiast „a la vez que (el) título”, lub na stronie 70., w dziesiątej linii, gdzie jest napisane „cuando una solo palabra cambia”, a powinno być „cuando una sola palabra cambia”. Oczywiście te szczegóły nie zmieniają w żaden sposób treści pracy ani nie wpływają na jej czytelność czy zrozumienie. Są one bardzo rzadko spotykane w całej pracy.

Co do aspektu ortotypograficznego, musimy również zaznaczyć, że potrzebna jest dokładna rewizja używania form przysłówkowych i wskazujących w całej pracy, ponieważ zauważyliśmy wiele przypadków, w których nie są one używane odpowiednio. Norma, którą narzuca RAE, stwierdza, że:

"La palabra solo, tanto cuando es adverbio y equivale a solamente (Solo llevaba un par de monedas en el bolsillo) como cuando es adjetivo (No me gusta estar solo), así como los demostrativos este, ese y aquel, con sus femeninos y plurales, funcionan como pronombres (Este es tonto; Quiero aquella) o como determinantes (aquellos tipos, la chica esa), no deben llevar tilde según las reglas generales de acentuación, bien por tratarse de palabras bisílabas llanas terminadas en vocal o en -s, bien, en el caso de aquel, por ser aguda y acabar en consonante distinta de n o s. Aun así, las reglas ortográficas

anteriores prescribían el uso de tilde diacrítica en el adverbio solo y los pronombres demostrativos para distinguirlos, respectivamente, del adjetivo solo y de los determinantes demostrativos, cuando en un mismo enunciado eran posibles ambas interpretaciones y podían producirse casos de ambigüedad, como en los ejemplos siguientes: Trabaja sólo los domingos [= ‘trabaja solamente los domingos’], para evitar su confusión con Trabaja solo los domingos [= ‘trabaja sin compañía los domingos’]; o ¿Por qué compraron aquéllos libros usados? (aquéllos es el sujeto de la oración), frente a ¿Por qué compraron aquellos libros usados? (el sujeto de esta oración no está expreso, y aquellos acompaña al sustantivo libros).” (<https://www.rae.es/espanol-al-dia/el-adverbio-solo-y-los-pronombres-demostrativos-sin-tilde>)

Należy podkreślić, że w przyszłej pracy redakcyjnej i publikacji jako książki, autor pracy dyplomowej powinien dokonać znacznego ograniczenia używania latinizmów, których obserwujemy nadmiernie i które często zamiast wnosić coś do argumentacji, powodują pewne oddalenie. Ten rodzaj form w tekstach powinien być traktowany z wielką delikatnością. Sugerujemy również, że nie należy używać hipokorystycznego określenia jego imienia (Eduardo Pavlovsky) w odniesieniu do badanego autora, czyli „Tato”, ponieważ w pewien sposób wartościuje tekst i oddala go od języka teoretycznego. Przypomnijmy, że hipokorystyki to pieszczotliwe, skrócone lub zdrobniałe warianty imion własnych używane w kontekście potocznym lub rodzinno-domowym. W tym przypadku „Tato” to hipokorystyczne określenie imienia „Eduardo”. W pozostałej części pracy autor używa języka naukowo-akademickiego, zachowuje krytyczny dystans wobec omawianych teoretycznych tekstów i cytuje je w sposób całkowicie poprawny. Autor prowadzi swoje rozumowanie w pierwszej osobie liczby mnogiej, co jest dobrze zakorzoną formą w polskim dyskursie naukowym i odpowiednie dla tego typu prac. Używa form bezosobowych zgodnie z wymogami gramatycznymi i stylistycznymi. Praca prawidłowo wykorzystuje odniesienia krzyżowe, które są normą naukową w studiach literackich. Autor konsekwentnie stosuje normy APA (American Psychological Association) w odniesieniach. Ta norma jest obecnie powszechna, prawdopodobnie ze względu na swoją prostotę; w tym przypadku jest stosowana prawidłowo zarówno w tekście, jak i w sekcji referencji. Wybrany przez autora styl jest spójnie stosowany na przestrzeni całej pracy. Podsumowując, pod względem edycji, języka i prawidłowego stosowania odniesień bibliograficznych, pozytywnie oceniam pracę.

Pytania problemowe

Po długiej i dokładnej ocenie, sugeruję doktorantowi przedstawienie nam teoretycznej dyskusji na następujące tematy:

1. Wyjaśnij, w oparciu o badania przeprowadzone w pracy doktorskiej, czy to, co Eduardo Pavlovsky chce nam przekazać za pomocą swoich dzieł, jest podwójną konstrukcją metaforyczną, z uwzględnieniem zasady, że dramaturg dąży do opracowania i pracy nad formowaniem podmiotowości u jednostek. Przypomnijmy, że ta modelizacja jest wyraźnie widoczna w szerokiej różnorodności jego tekstów, takich jak „Potestad”, „La muerte de Margarite Durás” czy „Variaciones Meyerhold”.

2. Drugie zagadnienie, które nas interesuje, to aby doktorant dokładniej zastanowił się nad tematem „multiplikacji dramatycznej”, co już zostało zaproponowane jako temat i forma w wstępie do „Potestad”, i które definiuje wzorce, z których wywodzi się jego „idiolekt” (Hułyk). W jaki sposób „mnożenie dramatyczne” działa jako procedura łącząca różne przestrzenie teatralne w twórczości Pavlovsky'ego?

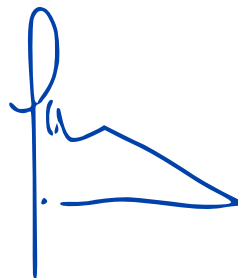
3. Zgadza się, że w ciągu całej swojej kariery teatralnej Pavlovsky tworzy różne teksty, w których porusza temat przemocy ze strony państwa, lecz robi to na wiele różnych sposobów. Ten temat wyraża się podjęto w dziełach takich jak „La Mueca”, „El señor Laforgue” czy „El señor Galíndez” i wielu innych. W jaki sposób ta dramatyczna artykulacja (część jego idiolektu - Hułyk), stworzona przez autora, buduje jednocześnie fragment jego dyskursywności teatralnej?

Wnioski końcowe

Powyższe sugestie i uwagi krytyczne nie zmieniają mojej pozytywnej oceny rozprawy. Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska spełnia kryteria regulaminowe i stanowi oryginalną realizację problemu naukowego, jakim jest badanie dzieła języka dramatycznego w twórczości Eduarda Pavlovsky'ego w świetle teorii semiotyki, formalnych wymiarów tekstu sklasyfikowanego na dwa makrobloki wyróżniające odmienne modalności dyskursywne w przypadku pierwszym; oraz rozumienia kategorii formalnych tekstu pozadialogowego w przypadku drugim. Rozprawa doktorska świadczy o ogólnej wiedzy teoretycznej doktoranta w dziedzinie literaturoznawstwa i teatrologii, zwłaszcza w zakresie teorii dramatu i dramaturgii, oraz potwierdza jego zdolność do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej. Wśród najważniejszych wartości badanej rozprawy doktorskiej należy podkreślić aktualność podjętego tematu, w tym ujęcie niektórych aspektów teoretycznych w języku dramaturgicznym dzieła Eduarda Pavlovsky'ego. Cechą charakterystyczną rozprawy jest duża zrozumiałość i uporządkowana argumentacja naukowa, poparta starannie skonstruowanymi ramami metodologicznymi. Ponadto doktorant wykazał się wysokim stopniem precyzji opisowej i

umiejętnym zastosowaniem metod analitycznych. Użycie języka było właściwe: praca nie tworzy niepotrzebnych barier komunikacyjnych i jest interesująca. Wreszcie, doktorant wykazał się umiejętnością formułowania samodzielnych wniosków - czego efektem jest praca stanowiąca ważny krok w naszym rozumieniu nauk o literaturze i teatrologii latynoamerykańskiej, która obejmuje nie tylko spektrum argentyńskie, ale także całe pokolenie postdramatycznych i współczesnych propozycji dramaturgicznych. W tym sensie szczególnie polecamy publikację tej pracy w formie książkowej, ponieważ uważamy ją za niezwykle cenny wkład w dziedzinę nauki o teatrze i literaturoznawstwa.

Podsumowując moje rozważania, pragnę wyrazić przekonanie, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska Pana Michała Hułyka spełnia wymagania określone w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wnoszę o dopuszczenie Autora do kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a vertical line on the left, a large loop at the top, and a horizontal line extending to the right with a small peak and a dot below it.

dr hab. Carlos Fernando Dimeo Álvarez prof. ATH